

Lecziun 23

Il futur ed il cundizional

Rait didactica		Capacitads linguisticas					
Levels linguisticas		Cuntegn dal text					
		Cuntegn dal pled					
		Furma da la frasa					
		Furma dal pled					
		Segn e sun					
		Musica					
	Diever						

- Accent da la lecziun
- Vegn era tractà

Cuntegn

- La furmaziun dal futur e dal cundizional, il verb irregular 'vegnir'
- Ils adjectivs numerals cardinals 2000+

Finamira

- PDCs chattan sezs la regla per la furmaziun dal futur e la san applitgar correctamain en ils exercizis.
- PDCs san metter ils verbs en il cundizional.
- PDCs san scriver e pronunziar ils adjectivs numerals cardinals 2000+.

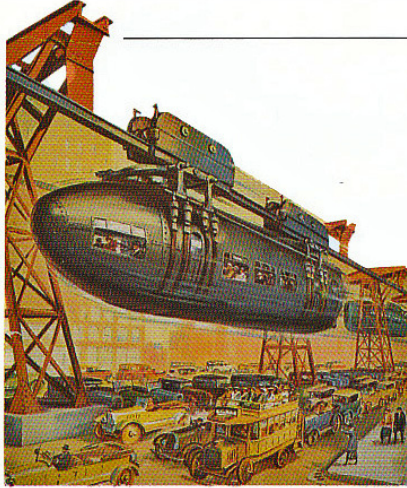

Material existent

- Futur, Collecziun Egls averts, Michael Tambini, Uniun Rumantsch Grischun, 2000
- Dun da Nadal 2006 als uffants ladins, UdG, Engiadina, 2006
- Curs da rumantsch grischun 2, lecziuns 1-16, Gieri Menzli, Lia Rumantscha, Cuir, 1989

Lectura 1

SOLUZIUNS ORIGINALAS

Quest'illustraziun dal 1923 schlia en moda originala il problem da las vias stagnadas: "Torpedos" transportan ils passagiers tras las vias.

Viagiar

NOSS DESIDERI DA VIAGIAR na vegn betg a diminuir en il 21avel tschientaner, el vegn anzi pli grond. Adina dapli glied vegn ad avair in auto, uschia ch'i vegn a dar anc dapli traffic sin nossas vias. Trens supersvelts sco ils ICEs ed ils TGVs mainan viagiaturs e martanzias en in hui d'in lieu a l'auter. Er il traffic d'aviuns crescha ad in crescher, ma il tschiel è gia plain e pli che plain. Ins tschertga gia uss intensivamain soluziuns per diminuir il traffic sin via ed en l'aria (p.24-25). Aviuns gigantics che sgolan cun sveltezza supersonica –tschintg giadas pli spert che la Concorde – vegnan a manar in di ils passagiers enturn il mund en ina pitschna part dal temp ch'els dovran oz.

Exercizi 1

Formulescha ina regla per la furmaziun dal futur, la scriva en la chascha e fa sutvart in exempel.

Exempel:

	Conjughescha il verb 'vegnir'	Metta il verb 'vegnir' en il futur
jau	_____	_____
ti	_____	_____
el/ella	_____	_____
nus	_____	_____
vus	_____	_____
els/ellas	_____	_____

Scriva ina frasa cun il verb 'vegnir' en il futur.

Exercizi 2

Tscherna diesch differentas datas e metta las frasas en il futur. Scriva cun bustabs las datas. Exempel: Il duamillieset vegn a valair la valuta electronica sin l'entir mund.

Il chalender dal futur

T'imagescha ch'ina maschina dal temp manass tai viaden en la mesadad dal 21avel tschientaner. Co vegn la vita a vesair or a tes avis? Cun agid dals svilups actuals pudain nus predir il futur. Tschertas chaussas vegnan a daventar realitad, autras betg. Ils eveniments marcads cun stailas pudessan capitar mintga mument.

2001	Cellas solaras per il diever en chasa
2001	Moniturs plats cun in'auta dissoluziun
2001	Gasettas e picturas electronicas
2001	Videofon mobil
2001	Ins fa cumissions davent da chasa
2001	Sang artificial, ureglias artificialas
2001	Ina carta "intelligenta" memorisescha rapports medicals
2004	Computers purtabels cun cuncontrast sco sin il palpiri
2005	Sutga idraulica per giesus da video
2005	Differentas furmas da dependenza da l'electronica daventan in problem serius
2006	Sensurs equivalentes al palp uman
2007	La valuta electronica vala sin l'entir mund
2007	L'ADN uman è decifrà cumplettaimain
2007	Vehichels spazials vegnan dirigids da robots
2009	Robots tschertgan e salvan victimas dad incendis
2010	Vestgadira "intelligenta" che sa mida tenor la temperatura
2011	Cellas solaras cun pliras rasadas ed in'efficacitad da passa 50%
2011	Robots sorprendan servetschs da guardia e fan da pumpiers
2011	Robots fan il tegnairchasa
2014	Nanorobots sa movan da sasez en nossas avainas
2014	Robots sco animals da chasa
2014	L'emprim uman sin il Mars
2020	Videoconferenzas tridimensiunalas
2020	Ils motifs genetics da tut las malsognas èn perscrutads
2020	Lom e gnirunchels artificialas, cellas dal tscharvè artificialas.
2020	Autos van persuls sin autostradas "intelligentas"
2025	Citads sutterranas en il Giapun
2025	Midadas geneticas portan novas spezias d'animals e da plantas
2025	Dir artificial
2025	L'aspectativa da vita surpassa 100 onns
2025	Aviuns ipermoderns transportan ils passagiers cun 960 km/h
2030	En ils pajais industrialisads datti dapli robots che umans
2035	Chommas ed eglis artificialas cun plaina funcziun "natirala"

In bratschlet cun video

**	I na dat nagins peschs pli en ils oceans
**	In asteroid croda sin la terra
**	Ins enconuscha tut las consequenzas dals medicaments
**	Ils virus èn resistentes als medicaments usitads
**	Collaps finanziar mundial
**	Collaps da bancas da datas giganticas
**	La nanotecnologia s'impona
**	Revoluziun sin il sector da l'energia
**	Collaps da las Naziuns unidas
**	In emprim contact indubitabel cun extraterresters
**	Mutaziuns vi da l'uman
**	Epidemias sa derasan sin tut il mund
**	Igl è pussaivel da far viadis tras il temp

Grammatica 1

Futur**Furmaziun: vegnir (en furma conjugada) + a(d) + infinitiv**

	1. conjugaziun	2. conjugaziun	3. conjugaziun	4. conjugaziun
<u>inf.</u>	<u>gidar</u>	<u>temair</u>	<u>vender</u>	<u>partir</u>
jau	vegn a gidar	vegn a temair	vegn a vender	vegn a partir
ti	vegn a gidar	vegn a temair	vegn a vender	vegn a partir
el/ella	vegn a gidar	vegn a temair	vegn a vender	vegn a partir
nus	vegnin a gidar	vegnin a temair	vegnin a vender	vegnin a partir
vus	vegnis a gidar	vegnis a temair	vegnis a vender	vegnis a partir
els/ellas	vegnan a gidar	vegnan a temair	vegnan a vender	vegnan a partir

Il cundizional**Furmaziun: tschep da la 1. pers. pl. preschent + finiziuns dal cundizional**

<u>cund.</u>	<u>gidass</u>	<u>temess</u>	<u>vendess</u>	<u>partiss</u>
	<u>gidassas</u>	<u>temessas</u>	<u>vendessas</u>	<u>partissas</u>
	<u>gidass</u>	<u>temess</u>	<u>vendess</u>	<u>partiss</u>
	<u>gidassan</u>	<u>temessan</u>	<u>vendessan</u>	<u>partissan</u>
	<u>gidassas</u>	<u>temessas</u>	<u>vendessas</u>	<u>partissas</u>
	<u>gidassan</u>	<u>temessan</u>	<u>vendessan</u>	<u>partissan</u>

Il cundizional exprima chaussas che capitan sut cundiziuns spezialas. Il cundizional vegn era duvrà per exprimer giavischs, presumziuns, supplicas e dumondas.

Exempels: Reservassas vus ina stanza?
 Tge cusseglia assas vus a mai?
 Chapissas vus quai?
 Jau less ir a spass.

Lectura 2

Nua viagiassas ti cun ina maschina dal temp?**Intervistas cun persunas da differentas vegliadetgnas:**

Jau viagiass en l'avegnir, giess forse 100 u 200 onns enavant, per guardar sche las structuras socialas èn sa megliuradas e sch'i dat in auter sistem da viver. Jau avess mirveglias da savair, sch'ils umans èn sa sviluppads uschè lunsch ch'els vegnan da viver en pasch, senza guerra. Enavos na giess jau betg gugent, pli baud era la situaziun per la dunna difficila, ed i ma faschess era tema da vesair tut quai ch'è capità.

Ina dunna da 51 onns

Jau giess en l'avegnir. Forse en l'onn 2500 u 3000, per guardar sch'i dat per l'uman anc pussaivladads da viver e lavurar. Jau vulesch guardar, sche la natira è anc tant enavant intacta, uschia ch'ils umans ed ils animals pon survivor. Co vegni ad esser cun la tecnica? Vegnin nus anc a far ulteriurs svilups u essan nus oz en il zenit e crudain enavos?

Ina dunna da 36 onns

Jau giess simplamain en in lieu, nua ch'igl è tut l'onn agreabel e chaud. Quai pudess era esser en il temp dad oz, simplamain en in lieu per star patgific.

Ina dunna da 46 onns

Cun la maschina dal temp vulesch jau ir per precis otg onns enavant, fin al campinadi mundial da ballape dal 2014! Mes siemi fiss dad esser fin lura en l'equipa naziunala taliana e natiralmain da gudagnar il final, magari cun in gol fatg da mai!

In mat da 13 onns

Jau viagiass enavos fin a l'onn 1884 e chaminass tras il vitg avant il fieu grond per guardar, co ch'i guardava ora tar nus, las chasas, las giassas e quella part dal vitg che n'è betg pli vegnida refatga.

In um da 40 onns

Exercizi 3

E tge viadi faschessas ti cun la maschina dal temp? Giessas ti pli gugent enavant u enavos?

Soluziun, Exercizi 2

Tscherna diesch differentas datas e metta las frasas en il futur. Scriva cun bustabs las datas. Exempel: Il duamillieset vegn a valair la valuta electronica sin l'entir mund.

- 2001 Il duamilliedin vegni a dar cellas solaras per il diever en chasa.
- 2001 Il duamilliedin vegnan ils moniturs plats ad avair in'auta dissoluziun.
- 2001 Il duamilliedin vegni a dar gasettas e picturas electronicas.
- 2001 Il duamilliedin vegn la glied a duvrar videofons mobilis.
- 2001 Il duamilliedin vegn ins a far las cumissiuns davent da chasa.
- 2001 Il duamilliedin vegni a dar sang artificial ed ureglias artificias.
- 2001 Il duamilliedin vegn ina carta 'intelligenta' a memorisar rapports medicals.
- 2004 Il duamilliequatter vegni a dar computers purtabels cun cuntrast sco sin palpigi.
- 2005 Il duamillietschintg vegn la glied a savair cumprar sutgas idraulicas per gieus da video.
- 2005 Il duamillietschintg vegnan differentas furmas da dependenza da l'electronica a daventar problems serius.
- 2006 Il duamilliesis vegni a dar sensurs equivalentes al palp uman.
- 2007 Il duamillieset vegn a valair la valuta electronica sin l'entir mund.
- 2007 Il duamillieset vegn l'ADN uman ad esser decifrà cumplettamain.
- 2007 Il duamillieset vegnan vehichels spazials a vegnir dirigids da robots.
- 2009 Il duamillienov vegnan robots a tschertgar e salvar victimas dad incendis.
- 2010 Il duamilliediesch vegn vestgadira 'intelligenta' a sa midar tenor la temperatura.
- 2011 Il duamilliedindesch vegni a dar cellas solaras cun pliras rasadas ed in'efficacitad da passa 50%.
- 2011 Il duamilliedindesch vegnan robots a surpigliar servetschs da guardia ed a far da pumpiers.
- 2011 Il duamilliedindesch vegnan robots a far il tegnairchasa.
- 2014 Il duamilliquattordesch vegnan nanorobots a sa mover da sasezs en nossas avainas.
- 2014 Il duamilliquattordesch vegnin nus ad avair robots sco animals da chasa.
- 2014 Il duamilliquattordesch vegn ad ir l'emprim uman sin il Mars.
- 2020 Il duamillieventg vegni a dar videoconferenzas tridimensiunalas.
- 2020 Il duamillieventg vegnan ad esser perscrutads ils motivs genetics da tut las malsognas.
- 2020 Il duamillieventg vegni a dar cellas dal tscharvè, loms e gnirunchels artificias.
- 2020 Il duamillieventg vegnan autos ad ir persuls sin autostradas 'intelligentas'.
- 2025 Il duamillieventgatschintg vegni a dar citads sutterranas en il Giapun.
- 2025 Il duamillieventgatschintg vegnan midadas geneticas a purtar novas spezias d'animals e da plantas.
- 2025 Il duamillieventgatschintg vegni a dar il dir artificial.
- 2025 Il duamillieventgatschintg vegn l'aspectativa da vita a surpassar 100 onns.
- 2025 Il duamillieventgatschintg vegnan aviuns ipermoderns a transportar ils passagiers cun 960 km/h.
- 2030 Il duamillietrenta vegni a dar en ils pajais industrialisads dapli robots che umans.
- 2035 Il duamillietrentatschintg vegni a dar chommas ed egls artificias cun plaina funcziun 'natirala'.
- ** Il ** na vegni a dar nagins peschs pli en ils oceans.
- ** Il ** vegn a crudar in asteroid sin la terra.

- ** Il ** vegn ins ad enconuscher tut las consequenzas dals medicaments.
- ** Il ** vegnan ils virus ad esser resistents als medicaments usitads.
- ** Il ** vegni a dar in collaps finanziaal mundial.
- ** Il ** vegni a dar in collaps da bancas da datas giganticas.
- ** Il ** vegn la nanotecnologia a s'imponer.
- ** Il ** vegni a dar ina revoluziun sin il sector da l'energia.
- ** Il ** vegni a dar in collaps da las Naziuns unidas.
- ** Il ** vegni a dar in emprim contact indubitabel cun extraterresters.
- ** Il ** vegni a dar mutaziuns vi da l'uman.
- ** Il ** vegnan a sa derasar epidemias sin tut il mund.
- ** Il ** vegni ad esser pussaivel da far viadis tras il temp.